

Vergaderjaar 2020–2021

35 570

Nota over de toestand van 's Rijks Financiën

Nr. 56

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 januari 2021

Sinds de Najaarsnota (Kamerstuk 35 650, nr. 1) heeft er op verschillende beleidsterreinen besluitvorming plaatsgevonden. Over de budgettaire gevolgen van deze besluitvorming is uw Kamer per brief en/of incidentele suppletoire begroting geïnformeerd. Inmiddels is het kabinet demissionair. In deze brief geef ik u een totaaloverzicht van deze eerder gemelde budgettaire gevolgen.

Paragraaf 1 geeft een overzicht van deze besluitvorming met betrekking tot de reguliere uitgaven. Paragraaf 2 presenteert de besluitvorming over reguliere inkomsten van de overheid. Recent heeft het kabinet ook besloten tot actualisering en uitbreiding van het steun- en herstelpakket naar aanleiding van het coronavirus. Een actueel overzicht hiervan is opgenomen in paragraaf 3.

Deze Kamerbrief bevat geen actualisatie van de raming van belastinginkomsten en autonome uitgavenontwikkeling. Wel wordt een grove inschatting gemaakt van het effect van de recent genomen besluiten over uitgaven op de EMU-schuld. Waarschijnlijk komt de schuld dit jaar boven de 60% bbp uit. De inschatting in paragraaf 4 is grof omdat er op dit moment geen actuele CPB-raming beschikbaar is die rekening houdt met de huidige contactbeperkende maatregelen. De eerstvolgende CPB-raming, de CEP-raming, wordt eind maart verwacht. In de Voorjaarsnota zal het kabinet het parlement daarom informeren met een integraal beeld van inkomsten, EMU-saldo en EMU-schuld voor 2021 en latere jaren en voor 2020 in het Financieel Jaarverslag Rijk.

1. Besluitvorming reguliere uitgaven

Tabel 1 presenteert het overzicht van budgettaire gevolgen van besluitvorming aan de uitgavenkant. Onder de tabel vindt u een toelichting op de verschillende posten.

Tabel 1. Overzicht besluitvorming reguliere uitgaven

<i>in miljoenen euro (– is lagere uitgaven)</i>	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Kabinetsreactie parlementaire Onderzoekscommissie kinderopvang (POK) compensatie ouders	876	353				
2. Dienstverlening en informatiehuishouding (POK)	427	733	817	814	826	833
3. Kwijtschelden schulden (POK)	P.M.					
4. Nationaal programma onderwijs na corona	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
5. Ventilatie scholen		130	130			
6. Duurzame inzetbaarheid (pensioenakkoord)	100			– 100		
7. Bestuurlijke afspraken versterking Groningen	67	144	198	298	220	220
8. Investeringspakket Curaçao, Aruba en Sint Maarten	73	90	69	69	78	78
9. Jeugd in coronatijd	20					
10. Uitvoeringskosten BIK	P.M.	P.M.				
11. Persoonlijke beschermingsmiddelen	2	2	2	2	2	2
12. Steunmaatregelen mobiliteitscluster/maakindustrie (Kamerbrief economische steun- en herstelpakket)	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.		
13. Nog in te passen kasschuiven NJN	346					
14. Vullen in=uit taakstelling	950					
Totaal	2.861	1.452	1.216	1.083	1.126	1.133

1 en 2. Parlementaire Ondervraging Kinderopvang (POK)

Dit betreft het budgettair kader voor de kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire onderzoekscommissie kinderopvangtoeslag, opgebouwd uit compensatie voor de ouders en verbetering van de informatiehuishouding.

3. Kwijtschelden schulden (POK)

Op 18 januari (Kamerstuk 31 066, nr. 773) is aan de Kamer gemeld dat de Belastingdienst en andere overheidsinstellingen de schulden van de getroffen toeslaghouders kwijtscheldt. Dit leidt tot minder ontvangsten onder het uitgavenplafond. Op dit moment wordt de budgettaire omvang in beeld gebracht. Op 26 januari is de motie van Kamerlid Wilders (Kamerstuk 35 510, nr. 7) aangenomen waarin het kabinet wordt verzocht om, indien nodig, de private schulden van de slachtoffers kinderopvangtoeslag over te nemen, zodat ze de € 30.000 kunnen behouden.

4. Nationaal Programma onderwijs na corona

Het kabinet heeft uw Kamer op 22 januari geïnformeerd over het onderwijs tijdens en na de coronacrisis. Dit nationaal programma wordt de komende tijd verder uitgewerkt, en voorzien van dekking.

5. Ventilatie schoolgebouwen

Dit betreft een reservering van het kabinet om gerichte investeringen mogelijk te maken voor ventilatie. De middelen zijn gereserveerd voor het IBO Onderwijshuisvesting.

6. Duurzame inzetbaarheid pensioenakkoord (kasschuif)

In het steunpakketdebat (Handelingen II 2020/21, nr. 19, item 24) in oktober is naar aanleiding van de motie van de leden Asscher en Smeulders (Kamerstuk 35 420, nr. 111) een kasschuif voorgesteld om middelen uit het pensioenakkoord voor duurzame inzetbaarheid naar voren te halen. De kasschuif moet nog worden ingepast onder het uitgavenplafond.

7. Bestuurlijke afspraken versterking Groningen

In november hebben MBZK en MEZK het akkoord op hoofdlijnen met de regio 'Bestuursakkoord versterking Groningen' gepresenteerd. Het doel van dit akkoord is om bewoners rust, duidelijkheid en voorspelbaarheid te bieden door de uitvoering van de versterkingsoperatie te versnellen en beheersbaar te maken. De totale lasten van het akkoord op hoofdlijnen bedragen voor het Rijk 1,42 mld. De regio draagt 100 mln. bij vanuit het Nationaal Programma Groningen. De opgenomen reeks in bovenstaande tabel is een eerste inschatting van de kasuitgaven per jaar. Momenteel wordt gewerkt aan een update van de meerjarige raming voor de schadeafhandeling en de versterkingskosten. Uw Kamer zal dit jaar hier verder over worden geïnformeerd.

8. Investeringspakket Curaçao, Aruba en Sint Maarten

Dit betreft de verwerking van het structurele deel van het investeringspakket voor zowel Curaçao, Aruba als Sint Maarten. Het betreft maatregelen die zijn gericht op o.a. het versterken van de rechtsstaat, ondersteuning van het bedrijfsleven en verbetering van de onderwijshuisvesting.

9. Jeugd in coronatijd

Het kabinet maakt zich sterk voor jongeren en met een pakket 58,5 mln. aanvullende middelen (naast middelen jeugdwerkloosheid, onderwijsachterstanden etc.) wil kabinet een impuls geven aan gemeenten om samen met jongeren lokale organisaties en evenementensector kleinschalige activiteiten (volledig corona-proof) te programmeren op het gebied van cultuur, sport en andere zinvolle vrijetijdsbesteding. Veel gemeenten hebben sinds de corona uitbraak goede ervaringen opgedaan om dit samen met jongeren te organiseren. VWS en SZW leveren hiervoor dekking aan en daarnaast is er een generale bijdrage van 20 mln. in 2021.

10. Uitvoeringskosten BIK

In de MR van 18 september is afgesproken dat de uitvoeringskosten voor de BIK generaal worden gedekt. Tijdens het reguliere VJN-loket van begin maart wordt een eerste tranche van 10 mln. voor de uitvoeringskosten generaal toegevoegd aan de EZK-begroting voor 2021 en 5 mln. aan de FIN-begroting. De resterende geraamde uitvoeringskosten voor 2021 en 2022 worden tijdens de VJN-loket gereserveerd op de aanvullende post.

11. Persoonlijke beschermingsmiddelen (JenV)

In augustus 2019 is 69,3 mln. beschikbaar gesteld (plafondcorrectie coronamiddelen) voor het aanleggen van een noodvoorraad persoonlijke beschermingsmiddelen. Voor de structurele beheerskosten van deze voorraad (ca. 2mln.) is toen geen dekking voorzien. Voorgesteld wordt om deze kosten in het voorjaar generaal in te passen. Hiertegenover staat een incidentele meevaller (plafondcorrectie coronamiddelen) van ca. 40 mln. omdat de kosten van de noodvoorraad fors lager blijken dan geraamd.

12. Steunmaatregelen mobiliteitscluster/maakindustrie

In de Kamerbrief over het economisch steunpakket van 21 januari is opgenomen dat er een steunmaatregel wordt ingericht voor de Nederlandse automotive, luchtvaart en maritieme industrie. Deze subsidie richt zich op R&D-projecten die op korte termijn kunnen starten, met een looptijd van 3 tot 4 jaar.

13. Nog in te passen kasschuiven NJN

De kasschuiven die bij Najaarsnota zijn afgeboekt in 2020 moeten in het voorjaar nog ingepast worden onder het uitgavenplafond.

14. Vullen in=uit taakstelling

Het resterende deel van onderuitputting die bij voorjaar is ingeboekt moet voor 2021 nog helemaal worden ingevuld.

2. Besluitvorming reguliere inkomsten

Naast de uitgaven zijn er ook enkele budgettaire gevolgen van besluitvorming aan de inkomstenkant van de begroting. Tabel 2 geeft een overzicht hiervan. Daarnaast wordt de maatregel inclusief dekking toegelicht.

Tabel 2. Overzicht besluitvorming inkomsten

<i>in miljoenen euro (- is lagere inkomsten)</i>	2021	2022	2023	2024	structureel
1. Incidentele verhoging vrijstelling schenkbelasting met 1.000 euro	- 5				
2. Envelop aandelenopties	5				
3. Verhogen doelmatigheidsgrenzen toeslagen	- 28				
4. Aanpassen normpercentage zorgtoeslag	28				
5. Wijzigen overdrachtsbelasting startersgrens	47	69	64	60	26
6. Uitzondering wooncoöperaties	- 1	- 1	- 1	- 1	- 1
7. Herijking Sofina-arrest inclusief tegenmaatregel	- 450	310	240	190	20
8. Vrijstelling taakoverdrachten tussen woningcorporaties[1]	- 7	- 7	- 7	- 7	- 7
9. Pensioen bedrag ineens		- 23			

1. Verhogen vrijstelling schenkbelasting met 1.000 euro (amendement Lodders)¹

In dit amendement wordt voor het jaar 2021 tijdelijk de bestaande vrijstellingen voor kinderen en overige verkrijgers, na toepassing van de inflatiecorrectie verhoogd met 1.000 euro. Per 1 januari 2022 wordt de vrijstelling weer verlaagd met 1.000 euro.

2. Envelop aandelenopties

De tijdelijke verhoging van de schenkingsvrijstelling onder 1 wordt gedekt doordat de envelop van 5 miljoen voor de aandelenopties niet per 2021 zal worden gebruikt maar per 2022.

3. Verhogen doelmatigheidsgrenzen toeslagen (amendement Snels-Lodders)²

In het amendement wordt de doelmatigheidsgrens met 50 euro verhoogd naar 98 euro, zodat het aantal terugvorderingen wordt teruggedrongen.

4. Aanpassen normpercentage zorgtoeslag

Het verhogen van de doelmatigheidsgrenzen bij de toeslagen wordt gedekt door het drempelinkomen voor de zorgtoeslag met 0,03% te verhogen in 2021.

¹ Belastingplan 2021, amendement lid Lodders, Kamerstuk 35 572, nr. 73

² Wet verbetering uitvoerbaarheid toeslagen, amendement van de leden Snels en Lodders, Kamerstuk 35 574, nr. 12

5. Wijzigen overdrachtsbelasting startersgrens (amendement Nijboer-Smeulders)³

Per 1 april 2021 is vereist dat aanspraak op de vrijstelling in de overdrachtsbelasting mogelijk is indien de woningwaardegrens van 400.000 euro niet wordt overschreden.

6. Uitzondering wooncoöperaties (amendement Bruins)⁴

Het amendement beoogt om wooncoöperaties uit te zonderen van de verhoging van het tarief van de overdrachtsbelasting naar 8% wanneer zij huizen van woningcorporaties overkopen.

7. Herijking Sofina-arrest inclusief tegenmaatregel⁵

In de kamerbrief van 15 december 2020 bent u reeds geïnformeerd over de meevaller in de dividend en kansspelbelasting door het Sofina-arrest. In het kort is de situatie als volgt. In de Miljoenennota was sprake van een tekort van structureel 0,2 miljard euro in het lastenkader doordat de zorgpremies lager uitvielen. De genoemde meevaller bij de bovenstaande belastingen heeft ons in staat gesteld om het tekort in het lastenkader op te lossen. Ondanks de inzet van deze meevaller is er geen sprake van een structurele dekking voor de lagere zorgpremies. Deze tegenvaller door de lagere zorgpremies wordt voor ongeveer drie jaar gedekt (totale opbrengst is 640 miljoen euro en zorgpremies 201 miljoen euro derving per jaar). Op deze wijze sluit het inkomstenkader weer in 2021.

8. Vrijstelling taakoverdrachten tussen woningcorporaties

Naar verwachting zal deze vrijstelling de komende jaren benut kunnen worden voor de overdracht van circa 500 woningen per jaar. Deze vrijstelling levert de sector als geheel daarmee een lastenverlichting op van ongeveer 7 miljoen euro per jaar. Dekking daarvoor is gevonden in de vertraagde indexatie van de woningwaardegrens per 2023 in de overdrachtsbelasting.

9. Pensioen bedrag ineens⁶

In het pensioenakkoord is afgesproken dat vanaf 2022 10% van het pensioenvermogen in één keer mag opnemen. Middels de motie Oomen-Ruijten in de Eerste Kamer is dit beleid uitgesteld tot 2023. Dit leidt tot incidenteel € 23 miljoen minder belastinginkomsten in 2022. De dekking wordt geregeld in het voorjaar.

Tot slot wordt er nog gewerkt aan het toeslagendossier en specifiek aan de kwijtschelding van belastingsschulden voor de gedupeerde ouders in het toeslagendossier. Uw beiden Kamers zullen nog nader worden geïnformeerd over de precieze vormgeving en financiële consequenties van het besluit.

³ Wet differentiatie overdrachtsbelasting, amendement van de leden Nijboer en Smeulders, kamerstuk 35 576, nr. 28

⁴ Wet differentiatie overdrachtsbelasting, amendement van het lid Bruins, kamerstuk 35 576, nr. 24.

⁵ Kamerstuk 35 570, nr. 55

⁶ Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen, motie Oomen-Ruijten, Kamerstuk 35 555, H

Saldo Inkomstenkader

In de miljoenennota 2021 (Kamerstuk 35 570, nrs. 1 en 2) was er een tekort van 0,3 miljard euro in het inkomstenkader door een tegenvaller op de zorgpremies van 0,2 miljard euro. Door de meevaller in de herijking van het Sofina-arrest in te zetten voor de tegenvaller bij de zorgpremies, komt het inkomstenkader in 2021 uit op een tekort van 0,1 miljard euro.

3. Steun- en herstelpakket corona

Gezien de uitzonderlijke situatie heeft het kabinet besloten dat het reguliere uitgavenplafond niet geldt voor de uitgaven aan incidentele nood- en steunmaatregelen die in 2020 en 2021 nodig zijn. Dit betekent dat de extra uitgaven niet ten koste gaan van andere uitgaven, maar dat ze zorgen voor een verslechtering van het EMU-saldo en een verhoging van de EMU-schuld. Inclusief het maatregelenpakket van 21 januari jl. leidt het totaal aan nood- en steunmaatregelen eind 2021 tot een verhoging van de EMU-schuld van bijna 75 miljard euro. In tabel 2 zijn de belangrijkste maatregelen weergegeven.

Tabel 3. Overzicht van budgettaire gevolgen steun- en herstelpakket corona

<i>In miljoenen euro</i>	2020	2021	<i>waarvan aanvullingen 21 januari</i>	Totaal
I. Uitgaven (EMU-relevant)			-	
NOW ¹	13.563	9.904	1.350	23.467
TOZO	2.865	721	170	3.586
TVL/TOGS ¹	2.114	5.792	3.830	7.906
Zorg	5.960	5.369	160	11.329
Onderwijs	343	591	135	934
Gemeenten	856	622	340	1.478
Cultuur	340	258	9	598
Openbaar vervoer	821	500		1.321
Reserveringen AP		2.297		2.297
Overig	2.368	3.521	699	5.889
Subtotaal I	29.230	29.576	6.693	58.805
II. Fiscale maatregelen			0	
Fiscale coronareserve	3.000	- 3.000		
Gebruikelijk loon	978	565	600	1.543
Overig	441	480	295	921
Subtotaal II	4.419	- 1.955	895	2.464
Subtotaal uitgaven EMU-relevant (I+II)	33.649	27.621	7.588	61.269
III. Niet EMU-relevant				
Leningen en garanties	2.272	181 ²		2.453
Belastinguitstel	12.600	- 2.200	3.502	10.400
Subtotaal III	14.872	- 2.019	3.502	12.853
Totaal (I+II+III)	48.521	25.602	11.090	74.123

¹ Dit is exclusief gedragseffecten.

² In de Kamerbrief over aanvullingen op steun- en herstelpakket is hier abusievelijk 557 mln. opgenomen.

4. Indicatie effect EMU-schuld

Op dit moment is er geen recente CPB-raming die rekening houdt met het actuele economisch beeld beschikbaar. Een actuele raming van het huidige EMU-saldo en de EMU-schuld zijn daarom niet mogelijk. Wel kan een grove inschatting gemaakt worden van het effect van de recent genomen besluiten op de EMU-schuld. Het CPB ging in de november-raming uit van een schuld in 2021 van 59,0% bbp. Sindsdien zijn er besluiten genomen over zowel nood- en steunmaatregelen als reguliere uitgaven. Andere ontwikkelingen buiten beschouwing latend verhogen deze uitgaven de schuld in 2021 met 2,2% bbp. Zie de tabel hieronder voor een uitsplitsing. Als gevolg hiervan komt de schuld dit jaar waarschijnlijk boven de 60% bbp uit. Afgaand op de schuld uit de novemberraming en de beleidsmatige ontwikkeling komt de schuld uit op 61,2% bbp.

Tabel 4. Grove inschatting effect besluitvorming op de EMU-schuld

<i>in miljarden euro</i>	2021	% bbp
Schuld Novemberraming CPB		59,0%
Reguliere uitgavenbesluitvorming (excl. invulling in=uit)	1,9	0,2%
Uitbreiding steun- en herstelpakket 21 januari	7,6	0,9%
Belastinguitstel ¹	4,1	0,5%
Eerdere beleidsmatige coronamutaties	4,9	0,6%
Totale beleidsmatige ontwikkeling	18,5	2,2%
Grove inschatting schuld (excl. autonome ontwikkeling)		61,2%

¹ De verwachting is dat dit terugkomt in latere jaren.

Tot slot

Ik hoop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben over de actuele stand van de overheidsfinanciën.

De Minister van Financiën,
W.B. Hoekstra